

Важливою складовою частиною банківських ресурсів є власний капітал, який формується залежно від організаційно-правової форми банківської установи за допомогою паїв засновників або ж внаслідок випуску та розміщення акцій на стадії заснування банку, а подальше зростання відбувається як за рахунок капіталізації частини прибутку, так і шляхом додаткової емісії акцій. Власний капітал банківської установи в сукупному банківському капіталі, відповідно до нормативів, займає невелику питому вагу – від 8 до 12 % [1, с. 109-115].

Власний капітал банку є одним із найважливіших показників, які характеризують фінансову стійкість банківської установи та її здатність в умовах конкурентного середовища ефективно розвиватись. Зміцнення ресурсної бази вітчизняної банківської системи, її інтеграції в міжнародний ринок банківських послуг залежатимуть, передусім, від зростання обсягів власного капіталу банківської установи [9, с. 145-150].

Значимо, що від величини власного капіталу банківської установи залежать обсяги залучених і позичених коштів, а це, своєю чергою, істотно впливає на її діяльність, забезпечення ефективного кредитування своїх клієнтів і в кінцевому підсумку на прибутки банківської установи.

Висновки. Таким чином встановлено, що в посткризовий період банківські ресурси хоча і незначними темпами, проте зростали, але на їхні обсяги істотно впливають такі чинники, як: політична ситуація у країні, система оподаткування доходів населення, коливання курсу валют, монетарна політика Національного банку України, а також ухвалення Кабінетом Міністрів України адекватних і виважених рішень у плані стабілізації та розвитку економіки, а також рішень у сфері надання та оплати комунальних послуг.

Література

1. Алексеевко М.Д. Формування статутного капіталу банку / М.Д. Алексеевко, Л.М. Алексеевко // Фінанси України : журнал. – 2005. – № 4. – С. 109-115.
2. Банківська енциклопедія / за ред. проф. А.М. Мороза. – К. : Вид-во ЕЛБТОН, 1993. – 328 с.
3. Банківська справа : навч. посібн. / за ред. проф. Р.І. Тиркала. – Тернопіль : Вид-во "Карт-бланш", 2001. – 314 с.
4. Банковская энциклопедия / под ред. С.И. Лукаш, А.Л. Малотиной. – Днепропетровск : Изд-во "Баланс – Аудит"; "Каисса Плюс", 1994. – 252 с.
5. Банковское дело / под ред. О.И. Лаврушина. – М. : Изд-во "Финансы и статистика", 2000. – 672 с.
6. Валовий внутрішній продукт, доходи населення // Бюлетень Національного банку України. – 2011. – № 5 (218). – С. 68, 70.
7. Валовий внутрішній продукт, доходи населення // Бюлетень Національного банку України. – 2014. – № 12 (261). – С. 47.
8. Васюренко О. Ресурсний потенціал комерційного банку / О. Васюренко, І. Федосік // Банківська справа. – 2002. – № 1 (43). – С. 58-64.
9. Владичин У.В. Капіталізація банківської системи України / У.В. Владичин // Фінанси України : журнал. – 2002. – № 7. – С. 145-150.
10. Економіка України: стратегія і політика довготермінового розвитку : монографія / за ред. акад. НАН України В.М. Гейця. – К. : Вид-во "Фенікс", 2003. – 208 с.
11. Економічний тлумачний словник: власність, приватизація, ринок цінних паперів (українсько-англійсько-російський) / Л.М. Алексеевко, В.М. Олексієнко. – Тернопіль : Вид-во "АС-Тон", 2003. – 672 с.
12. Енциклопедія для банкіра. – У 2-ох т. / ред. кол.; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Т.С. Смовженко, д-ра екон. наук, проф. П.В. Слав'юка. – К. : Вид-во УБС НБУ, 2013. – Т. 2: Практична термінологія. – 547 с.
13. Кириченко О. Банківський менеджмент : навч. посібн. / О. Кириченко, І. Гіленко, А. Ятченко. – К. : Вид-во "Основи", 1999. – 671 с.
14. Кіреєв О. Підвищення конкурентоспроможності банку: стратегічний підхід / О. Кіреєв, Ю. Заруба // Вісник Національного банку України : зб. наук. праць. – 2003. – № 11. – С. 24-27.

15. Мочерний С.В. Економічний енциклопедичний словник. – У 2-ох т. – Львів : Вид-во "Світ", 2005. – Т. 1 / С.В. Мочерний, Я.С. Ларіна, О.А. Устенко, С.І. Юрій; за ред. С.В. Мочерного. – 616 с.
16. Основні показники діяльності банків України на 1 січня 2012 року // Вісник Національного банку України. – 2012. – № 2 (192). – Лютий. – С. 39.
17. Основні показники діяльності банків України на 1 січня 2015 року // Вісник Національного банку України. – 2015. – № 2 (228). – Лютий. – С. 59.
18. Островская О.М. Банковское дело: толковый словарь / О.М. Островская. – Изд. 2-ое, [перераб. и доп.]. – М. : Изд-во "Гелиос АРВ", 2001. – 400 с.
19. Раевский К. Роль субординированного капитала у формировании ресурсной базы банков / К. Раевский, М. Алексеевко // Вісник Національного банку України : зб. наук. праць. – 2001. – № 9. – С. 18-20.
20. Ревенко Н.Г. Управление ресурсами промышленных предприятий в условиях переходного периода : монография / Н.Г. Ревенко. – К. : Редакция "Бюлетень ВАК України", 2000. – 256 с.
21. Финансово-кредитный словарь. – В 3-х т. – М. : Изд-во "Финансы и статистика", 1988. – Т. III: Р – Я / гл. ред. Н.В. Гаретовский. – 511 с.

Русыно М.К. Современные тенденции и особенности процесса формирования банковских ресурсов отечественными банковскими учреждениями в посткризисный период

Рассмотрена структура и источники формирования банковских ресурсов и основные направления совершенствования ресурсной политики банковских учреждений. Представлена динамика банковских ресурсов в докризисный, кризисный и посткризисный периоды, проанализированы критерии их формирования и основные составляющие. Определены условия формирования собственных, привлеченных и заемных средств, их удельный вес в общем объеме банковского капитала. Раскрыта роль сбережений населения и их влияние на формирование банковских ресурсов и на реализацию активных операций банковских учреждений.

Ключевые слова: банковские ресурсы, банковский капитал, банковские учреждения, банковская политика, ресурсный потенциал, ресурсная политика, собственные, привлеченные и заемные средства, доходы и сбережения населения, депозиты, активные операции.

Rusynko M.K. Some Modern Trends and Features of Bank Resources Formation by Domestic Bank Institutions in Post-Crisis Period

The structure and sources of bank resources formation and main directions of banks resource policy improving are reviewed. The dynamics of banking resources in pre-crisis, crisis and post-crisis periods are described. The criteria for their formation and main components are analysed. The conditions for the formation of own, attracted and borrowed funds, and their proportion in total banking capital are also determined. The role of savings and their impact on the banking resources formation and the implementation of active operations of banks are investigated.

Keywords: bank resources, bank capital, bank institutions, banking policy, resource potential, resource policy, own, attracted and borrowed funds, income and savings of the population, deposits, active operations.

УДК 336.7

Доц. І.С. Скоропад, канд. екон. наук;
студ. А.П. Усик – НУ "Львівська політехніка"

ВПЛИВ ДЕВАЛЬВАЦІЇ НА БАНКІВСЬКУ СИСТЕМУ УКРАЇНИ

Досліджено теоретичні основи основних причин девальвації та її впливу на банківську систему України, обґрунтовано теоретичні засади здійснення валютно-курсової політики за допомогою такого інструменту, як девальвація, досліджено зовнішні і внутрішні чинники девальвації та проаналізовано їх вплив на банківську систему. Висвітлено динаміку зміни курсу гривні до долара США за 2014 – початок 2015 р. Обґрунтовано необхідність впровадження оптимальної комбінації регуляторних заходів Національного банку України для стабілізації валютного курсу та впровадження виваженого підходу до формування економічної політики держави.

Ключові слова: банківська система, валютно-курсова політика, девальвація, курс валют.

Постановка проблеми. Проблема стабілізації товарно-грошового обороту та збереження вартості національної грошової одиниці у 2013-2015 рр. перебуває в центрі уваги. Адже після незначного піднесення у 2011-2012 рр. у 2013 – на початку 2015 рр. спостерігається розкручування девальваційно-інфляційної спіралі, що призвело до стрімкого й непрогнозованого падіння валютного курсу гривні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Плинність ситуації на валютному і фінансовому ринках у посткризовий період спричинило постійний пошук причин розгортання кризових процесів та визначення певних закономірностей для пошуку конкретних антикризових заходів. Розкриття процесу реалізації валютно-курсової політики Національного банку України та висвітлення впливу девальвації на банківську систему України розглянуто у працях Ф.О. Журавки, М.І. Кульчицького, Н.В. Жмурко, В. Пасочника та ін.

Мета роботи – аналіз основних чинників, що спричиняють девальвацію вітчизняної валюти, та оцінювання їх впливу на банківську систему України.

Виклад основного матеріалу. У функціонуванні економіки будь-якої країни важливу роль відіграє валютно-курсова політика, як форма реалізації поточної валютної політики держави. За економічним змістом суть цієї політики полягає у цілях, які ставить перед собою Національний банк України. Вона може реалізовуватись за допомогою встановлення режиму валютного курсу, офіційного зниження або підвищення валютного курсу в країні.

До інструментів реалізації валютно-курсової політики належать: режим курсоутворення, девальвація або ревальвація, валютні інтервенції та інфляційне таргетування. Девальвація та ревальвація – це інструменти, за допомогою яких здійснюється зміна обмінного курсу національної валюти в бік зниження або підвищення. Девальвація – це зниження обмінного курсу національної валюти щодо іноземних валют або міжнародних розрахункових одиниць. У сучасних умовах девальвація втратила своє значення як метод стабілізації грошового обороту і є тільки інструментом валютної політики [1, с. 299].

Теоретично, основні наслідки девальвації для економіки країни можуть бути як негативні, як і позитивні: девальвація може збільшувати конкурентоспроможність експортної продукції; під час девальвації зменшується привабливість економіки країни для залучення іноземних капіталів і кредитів; дорожчим стає обслуговування зовнішнього боргу країни тощо [2, с. 204]. 2014 р. для банків та для всієї країни розпочався в умовах жорсткої політичної кризи. Внаслідок ослаблення гривні за 2014 р. її курс до долара США змінився від 8 грн/дол. – у січні 2014 р. до 15,8 грн/дол. – 31 грудня 2014 р. (рис. 1). Тобто девальвація гривні становила більше ніж 100 %. За офіційними даними, ВВП знизився на 7 %. Промислове виробництво скоротилося на 10,1 %, експорт скоротився майже на 20 %. Інфляція становила 2,9 % [5].

Голова НБУ В. Гонтарева пояснила такий стан банківської системи тільки як наслідок панічного настрою населення, адже НБУ контролював ситуацію доки не розпочались військові дії на Сході. Показники діяльності банківської системи за 2014 р. вражають. Девальвація гривні призвела до істотного збільшення частки "тіньової економіки", збільшилася кількість бажаючих забрати депозити з банків, фактично зупинилося кредитування малого та середнього бізнесу, одночасно з цим виникла проблема з погашенням валютних кредитів. Банки

відчувають проблеми з ліквідністю, відтоком депозитів та дефіцитом валюти в країні. Також зменшилися об'єми експорту. Внаслідок того, що знизилася купівельна спроможність населення, різко зменшилася купівля імпортованих товарів, а отже – зменшився імпорт.

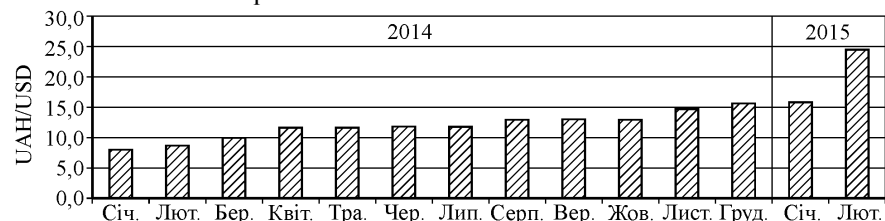

Рис. 1. Динаміка зміни курсу USD (долар США) за 2014-2015 рр.
(побудовано на основі даних Національного банку України [3])

З початку 2015 р. Україна опинилася в ситуації найпотужнішої валютної кризи, адже за результатами торгів на валютному міжбанківському ринку 24.02.2015 р. курс гривні до долара знизився до нового історичного мінімуму – 33,85 грн/дол., а на "чорному ринку" ціна наблизилась до 40 грн/дол. В економіці розпочалися катастрофічні процеси у сфері валютних відносин [4].

Прослідкувавши динаміку та стан валютного ринку України, постає питання, що спричинило таку стрімку девальвацію гривні? Таке стрімке й абсолютно непрогнозоване падіння валютного курсу гривні – це не тільки результат кризових процесів в економіці та соціально політичній системі суспільства. Можна виділити низку причин девальвації:

1. Визначальний вплив на ситуацію з курсом гривні мають події на Сході України (вони є причиною великої кількості факторів, що підривають стабільність національної валюти, – зниження ВВП (головним чином через зниження виробництва на Сході та зниження цін на український експорт), зростання державних витрат, стрімке зниження інвестиційної привабливості країни, закриття великої кількості філій банків, падіння золотовалютних резервів, невизначеність та негативні очікування у суспільстві).
2. Наступною причиною, яка істотно впливає на сучасну девальвацію, є несистематичність управлінських рішень НБУ та погано збалансована політика Уряду. Якщо у державі проводиться незбалансована урядова політика, яка стосується сфери бюджету, торгівлі та національних платежів, то курс гривні на це дуже гнучко реагує, адже курс валют відображає макроекономічну ситуацію загалом.

Відсутність гнучкої та обґрунтованої політики НБУ останнім часом призвела до погіршення умов бізнесу як для банків, так і для їх клієнтів. За сучасних реалій на території держави необхідні жорсткі рішення центрального банку і одним з найбільш ефективних інструментів можуть бути адміністративні обмеження. Тобто головним завданням НБУ є вибір оптимальної комбінації регуляторних заходів, щоб стабілізувати банківську систему. Але на початку 2015 р. НБУ з цим не впорався, адже більшість прийнятих рішень були або несвоєчасні, або недостатньо продумані [4]. Очевидно, що першочерговим чинником, що впливає на курс валют, є обсяг гривневої маси, який обертається в економіці. НБУ необхідно припинити друкування гривні і девальвація поступово піде на спад.

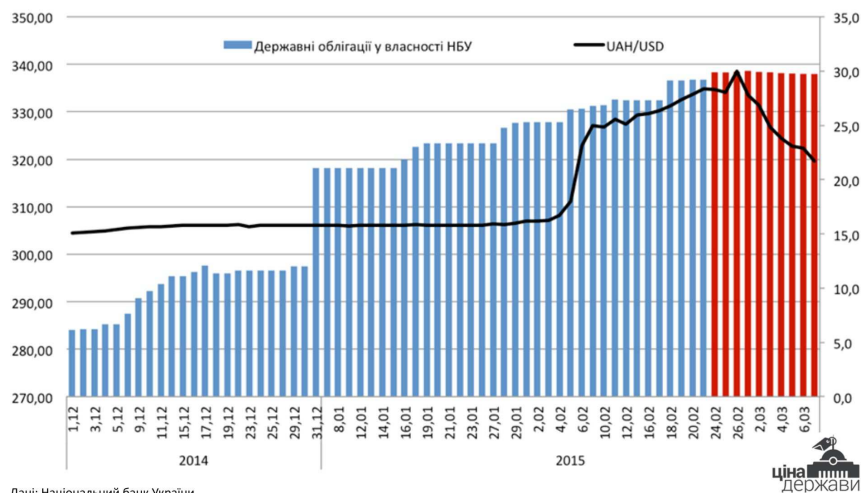

Рис. 2. Динаміка курсу валют UAN/USD та обсягу державних облігацій у власності НБУ за 2014-2015 рр. (джерело: сайт Ціна держави [5])

На рис. 2 зображено динаміку курсу валют UAN/USD та обсягу державних облігацій. Як бачимо, до 04.02.2014 р. курс валют був на одному рівні і не зазнавав ніяких коливань. Починаючи з 04.02.2014 р., почалося різке зростання курсу валют і він досягнув піку 26.02.2014 р. З 24 лютого, коли обмінний курс сягнув майже максимального значення, НБУ зупинив купівлю державних облігацій, а отже – припинив емісію гривні, яка відбувалась до того часу. І, як бачимо з рис. 2, курс гривні почав поступово стабілізуватися.

3. Ще однією причиною стрімкої девальвації є недосконале законодавство щодо валютного регулювання. На сьогодні в Україні існує тільки Декрет "Про систему валютного регулювання і валютного контролю" від 19.02.1993 р., № 15-93 з безліччю змін і доповнень, який погано регулює валютні відносини у країні, внаслідок чого існує безліч сучасних проблем.

Усі ці причини разом призвели до стрімкого погіршення банківської системи [7]:

- втрати активів у Криму та зоні АТО;
- масовий відтік коштів населення по термінових депозитах (приблизно 10 млрд дол. з валютних вкладів та понад 40 – у гривневих);
- велика кількість іноземних банків, що працюють в Україні, виставлена на продаж;
- на 06.03.2015 р. у стадії ліквідації перебуває 30 банків, по яких Фонд гарантування вкладів фізичних осіб здійснює виплати відшкодування коштів вкладникам в межах 200 тис. грн [6];
- банки вимушені повертати термінові валютні депозити, тоді як платоспроможність клієнтів за валютними кредитами стрімко знижується, тому банки піднімають ставки за валютними кредитами;
- внаслідок введення тимчасової адміністрації заморожено велику кількість депозитів;
- частково припинено кредитування реального сектору економіки;
- відбувається зменшення золотовалютних резервів, що може призвести до міжнародної валютної ліквідності країни (тільки за 2014 р. вони зменшилися на 7,83 млрд дол.) [3].

Висновки. Для стабілізації курсу валют і припинення девальвації необхідний, насамперед, виражений підхід до формування економічної політики держави, узгодження та проведення збалансованих дій Міністерства фінансів та Національного банку України, врегулювання законодавства у сфері валютних відносин, більш якісне опрацювання всіх запропонованих заходів із стабілізації валютного ринку, потрібно припинити постійну безпідставну емісію гривні, вести розважливу бюджетну політику (хоч і доведеться урізати деякі статті видатків), здійснити перехід від прямих методів регулювання економіки до непрямих. Не менш важливо у процесі реалізації валютної політики враховувати всі фактори, що істотно впливають на золотовалютні резерви з метою їх збільшення. Тільки в разі комплексного підходу до врегулювання економічно-політичної ситуації у країні можливе покращення діяльності банківської системи та підвищення її стабільності.

Література

1. Журавка Ф.О. Валютна політика в умовах трансформаційних змін економіки України : монографія / Ф.О. Журавка. – Суми : Вид-во "Ділові перспективи"; ДВНЗ "УАБС НБУ", 2008. – 334 с.
2. Кульчицький М.І. Інструменти реалізації валютно-курсової політики держави в умовах макроекономічного середовища / М.І. Кульчицький, Н.В. Жмурко // Вісник Хмельницького національного університету : наук. журнал. – Сер.: Економічні науки. – Хмельницький : Вид-во ХНУ. – 2010. – № 2, т. 2. – С. 203-206.
3. Сайт Національного банку України. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.bank.gov.ua>.
4. Пасочник В. Гривня: хто винен і що робити? / В. Пасочник, Ю. Сколотяний. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://finbalance.com.ua>.
5. Сайт Ціна держави. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.costua.com>.
6. Фонд гарантування вкладів фізичних осіб. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.fg.gov.ua>.
7. Рейтинг життєздатності банків – 2015. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://forbes.ua>.

Skoropad I.S., Usyk A.P. Влияние девальвации на банковскую систему Украины

Исследованы теоретические основы причин девальвации и ее влияния на банковскую систему Украины, обоснованы теоретические принципы осуществления валютно-курсовой политики с помощью такого инструмента, как девальвация, исследованы внешние и внутренние факторы девальвации и проанализировано их влияние на банковскую систему. Показана динамика изменения курса гривны к доллару США за 2014 – начало 2015 г. Обоснована необходимость внедрения оптимальной комбинации регуляторных мер Национального банка Украины для стабилизации валютного курса и внедрения взвешенного подхода к формированию экономической политики государства.

Ключевые слова: банковская система, валютно-курсовая политика, девальвация, курс валют.

Skoropad I.S., Usyk A.P. The Effects of Devaluation on the Banking System of Ukraine

The theoretical foundations for the main reasons for devaluation and its impact on the banking system of Ukraine are studied. The theoretical framework of exchange rate policy using a tool such as depreciation is grounded. The external and internal factors of devaluation are examined; their impact on the banking system is analyzed. The dynamic changes of the hryvnia to the dollar for 2014 – the beginning of 2015 is highlighted. The necessity of implementing the optimal combination of regulatory measures of the National Bank of Ukraine to stabilize the exchange rate and the introduction of a balanced approach to the formation of economic policy is justified.

Keywords: banking system, exchange rate policy, devaluation, exchange rate.